

doordat daar de rivier de Neisse de grens zou vormen. Roosevelt en Churchill konden slechts bereiken dat in het slotcommuniqué werd opgenomen dat de westgrens van Polen pas definitief zou worden vastgesteld op 'de vredesconferentie'. Ten aanzien van de Voorlopige Poolse regering werd na lange en moeilijke discussies afgesproken dat zij zou worden uitgebreid met 'democratische leiders' uit Polen en uit het Poolse milieu in Engeland en dat een commissie, bestaande uit Molotow en de ambassadeurs in Moskou van de Verenigde Staten en Engeland, die uitbreiding zou gaan voorbereiden; ook deed Stalin de toezegging dat in Polen vrije en geheime verkiezingen zouden worden gehouden. Een pover resultaat! Want hoe die begrippen 'democratisch', 'vrij' en 'geheim' zouden worden geïnterpreteerd, werd in feite aan Stalin overgelaten en hij had die begrippen steeds volledig van toepassing verklaard op de schijnvertoningen die in de Sowjet-Unie voor verkiezingen plachten door te gaan.

De discussies inzake Polen en de onbevredigende gang van zaken in Hongarije, Roemenië en Bulgarije waar de Engelse en Amerikaanse leden van de wapenstilstandscommissies niet eens vrijheid van beweging hadden, vervulden vooral Churchill met bange voorvoelens: een groot deel van Europa dreigde onherroepelijk in handen te vallen van aan Moskou horige communisten, Polen in de eerste plaats – notabene het land, ter bescherming van welks grondgebied Engeland op 3 september '39 Duitsland de oorlog had verklaard. Bij Roosevelt leefde die bezorgdheid in veel geringer mate: in het perspectief van Washington lagen Polen en de overige delen van Europa ver weg, Roosevelt was huiverig voor naoorlogse verplichtingen, hij koesterde een zeker wantrouwen jegens Churchill die hem als voorvechter van het *Empire* en van koloniale stelsels in die opzichten ietwat vreemd, om niet te zeggen onsympathiek, was, hij hoopte Stalin op den duur te kunnen bewegen tot een meer gematigde politiek – en hij meende Stalin nodig te hebben.

Nodig voor de oorlog met Japan.

Gelijk vermeld, had Molotow in oktober '43 in Moskou aan Eden en Hull meegedeeld dat de Sowjet-Unie te gelegener tijd zou gaan deelnemen aan de oorlog met Japan. Die mededeling was Roosevelt hoogst welkom geweest en zij was dat nog ten tijde van de Jalta-conferentie. De verwachting van de *Combined Chiefs of Staff* was dat het na het einde van de oorlog met Duitsland anderhalf jaar zou duren voor Japan geheel zou zijn bedwongen¹ – gegeven het fanatisme dat de Japanners aan de

¹ Begin '45 namen de *Combined Chiefs of Staff* aan dat de eerste twee atoombomben,